

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Факультет суспільно-гуманітарних наук та права
Кафедра української філології та зарубіжної літератури

Затверджено на засіданні кафедри української
філології та зарубіжної літератури

Завідувач кафедри
протокол №1 від 27.08.2024 р.

З. О. Митяй

Назва освітнього компонента <i>Обов'язковий/вибірковий</i>	ПРАКТИЧНИЙ КУРС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ <i>обов'язковий</i>
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Спеціальність	091 Біологія та біохімія
Освітня програма	Біологія людини та фізична реабілітація
Рік викладання	2025-2026
Семестр	I семестр
Викладач(-і)	Митяй Зоя Олегівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології та зарубіжної літератури
Профайл викладача	https://dfn.mdpu.org.ua/my/
Контактна інформація та комунікація (зворотний зв'язок)	0977388023 mzo63719@gmail.com Онлайн-консультації: через систему центру освітніх дистанційних технологій, Viber, WhatsApp
Сторінка освітнього компонента на сайті центру дистанційних освітніх технологій Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=4950

АНОТАЦІЯ

Освітній компонент «Практичний курс української мови» є невід'ємним складником системи підготовки здобувачів нефілологічних спеціальностей за рівнем вищої освіти першим (бакалаврським). Навчальна програма дисципліни передбачає засвоєння елементарних знань про сучасну українську літературну мову та її норми.

Практичний курс української мови розрахований на оволодіння орфограмами та правилами їх передачі відповідно до фонетичного, морфологічного, традиційного, диференціюючого принципів українського правопису; на оволодіння пунктограмами та правилами їх передачі відповідно до українського правопису; на збагачення словника термінологічною, фаховою лексиною. Курс спрямований на підвищення

загальномовного рівня здобувачів вищої освіти, розвиток їхніх комунікативних здібностей, поліпшення культури мовлення майбутнього фахівця.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Мета: формування високого рівня комунікативної культури здобувачів вищої освіти для поліпшення володіння ними державною мовою у майбутній професійній діяльності.

Завдання курсу:

- формувати правильне розуміння норм сучасної української літературної мови;
- удосконалювати вміння і навички володіння орфоепічними, орфографічними, лексичними, фразеологічними та пунктуаційними нормами сучасної української літературної мови, зокрема тими, які найчастіше порушуються;
- виробити навички самоконтролю за дотриманням мовних норм, правил мовного етикету;
- поповнити словник майбутнього спеціаліста фаховою термінологією;
- розвивати здатність використовувати набуті знання під час виконання завдань означеної наукової сфери і для подальшої фахової комунікації із представниками наукових кіл.

ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ЗДОБУВАЧАМИ

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК05. Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово.

ЗК08. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПР04. Спілкуватися усно і письмово з професійних питань з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі, державною та іноземною мовами.

ПР07. Володіти прийомами самоосвіти і самовдосконалення. Уміти проектувати траєкторію професійного росту й особистого розвитку, застосовуючи набуті знання.

SOFT SKILLS, ЯКІ ФОРМУЮТЬСЯ В ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТІ

Комунікація.

Критичне мислення.

Уміння формувати власну думку та приймати рішення.

Емоційний інтелект.

Здатність розв'язувати проблеми.

Ненасильницьке спілкування.

ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вид заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Загальна кількість годин
Кількість годин <i>Денна форма</i>	30	60	90 (3 кредити)

Підсумкова (семестрова) форма контролю: 1 семестр – екзамен.

ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

На практичних заняттях вітається вчасне виконання здобувачами запланованих видів навчальної діяльності, кмітливість, комунікативні здібності й мовні навички. При

оцінюванні враховується пізнавальна активність, креативність здобувачів, глибина засвоєного матеріалу.

Завдання викладач надає наприкінці заняття, а також висвітлює на сторінці Центру дистанційних освітніх технологій.

При опануванні курсу слід дотримуватись академічної доброчесності. Роботи повинні бути оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування (в т.ч. із використанням мобільних девайсів), втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності є підставою незарахування роботи викладачем. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувач повинен повторно виконати роботу. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування (наприклад, сервіс центру дистанційних освітніх технологій).

Здобувачі вищої освіти можуть брати участь у Проєкті сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) <https://nuwm.edu.ua/sp/akademichnadobrochesnistj>

Здобувачі мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті.

Освітній процес під час військового стану здійснюється у синхронно-асинхронному форматі з обов'язковим дотриманням безпекового режиму під час повітряних тривог.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем	Кількість годин				Кількість годин Заочна форма				Рекомендована література
	л	пр	ср	всього	л	пр	ср	всього	
Фонетика як розділ мовознавства		2	8	10		2	8	10	1, 3, 4, 6, 12, 18
Орфоепічні та акцентуаційні норми української мови		2	8	8		4	8	12	1, 3, 4, 12, 13, 18
Орфографічні норми як особливий різновид мовних норм		8	8	14		6	10	16	1, 2, 3, 4, 8, 12, 18
Лексика. Лексичні помилки та норми		4	8	12		4	8	12	1, 2, 3, 4, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 17
Фразеологія. Вживання фразеологізмів		4	8	12		2	8	10	1, 2, 3, 4, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 17
Морфологія і правопис		6	10	18		6	8	14	1, 3, 4, 5, 12, 18
Синтаксичні та пунктуаційні норми української мови		4	10	16		6	10	16	1, 3, 4, 5, 6, 12, 18
Разом		30	60	90		30	60	90	

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Частина 1. Фонетика. Орфоепія. Графіка. Загальні питання сучасного українського правопису

Тема 1. Фонетика як розділ мовознавства. Сучасна українська літературна мова і діалектна українська мова. Звуковий склад української мови. Поняття про звуки мови, голосні і приголосні звуки. Поняття про букву. Український алфавіт. Співвідношення звуків і букв.

Фонетичні процеси, що відбуваються в словах української мови. Поняття про чергування. Чергування голосних звуків. Чергування приголосних. Зміни приголосних при додаванні суфіксів –ськ-(ий), -ств- (о). Уподібнення приголосних за місцем творення. Спрощення в групах приголосних. Подвоєння букв на позначення подовження приголосних звуків і їх збігу.

Тема 2. Орфоепічні та акцентуаційні норми української мови. Орфоепія як розділ мовознавства. Особливості вимови голосних і приголосних звуків української мови. Вимова дзвінких приголосних у кінці слова або в кінці складу перед глухими приголосними; шиплячих звуків; слів, у яких відбуваються асимілятивні процеси приголосних звуків; лексем іншомовного походження. Засоби милозвучності української мови. Характеристика наголосу в українській мові. Паралельне наголошення. Складні випадки наголошення слів. Порушення акцентуаційних норм під впливом діалектного оточення, російської мови, за аналогією до генетично подібних утворень, що мають певний тип наголосу.

Тема 3. Орфографічні норми як особливий різновид мовних норм. Орфограма, орфографічне правило, орфографічний принцип. Принципи української орфографії: фонетичний, морфологічний, історичний, смисловий (диференціюючий). М'які приголосні звуки в українській мові та позначення м'якості на письмі. Основні правила написання м'якого знака. Основні правила написання апострофа. М'який знак і апостроф в іншомовних словах.

Власне зміни оновленого українського правопису, без варіантів, та варіантні доповнення до чинної норми. Написання *и* на початку слова. Написання *г* у словах. Повернення йотування. Правопис складних слів разом та нарізно без дефіса. Правопис та вимова слів і буквсполучень іншомовного походження. Правопис власних назв: прізвищ, імен і по батькові, установ, організацій тощо. Зміни у правописі окремих слів. Фемінітиви в українській мові. Варіантні форми родового відмінка.

Будова слова і правопис. Прості, складні і складені слова. Принципи правопису значущих частин слова. Творення і правопис складних слів. Правопис слів із частинами напів- і пів-. Правопис складноскорочених слів і графічних скорочень.

Частина 2. Нормативні лексичні, фразеологічні та граматичні ознаки професійної комунікації мовця

Тема 4. Лексика. Лексичні помилки та норми. Поняття про лексику. Лексичне значення слова. Слова однозначні та багатозначні. Пряме і переносне значення слова. Особливості вживання синонімів. Евфемізми та перифрази. Особливості вживання омонімів. Міжмовні омоніми як перешкода у спілкуванні. Особливості вживання антонімів. Пароніми. Стилїстична диференціація лексики сучасної української літературної мови: загальноживана, розмовна, виробничо-професійна, науково-термінологічна. Терміни і термінологія. Ознаки термінів. Класифікація термінів. Багатозначність термінів. Синонімія та омонімія термінів. Терміни та професіоналізми. Термінографія. Українська лексикографія. Основні типи словників. Український електронний словник.

Тема 5. Фразеологія. Вживання фразеологізмів. Класифікація фразеологізмів. Ознаки фразеологізму. Фразеологічне значення. Творення слів на основі фразеологізмів. Системні відношення у фразеології: багатозначність фразеологізмів, синонімія у фразеології, фразеологічні варіанти, антонімія фразеологічних одиниць. Основні фразеологічні словники літературної мови.

Тема 6. Морфологія і правопис. Змінювані частини мови. Загальна характеристика змінюваних іменних частин мови. Відмінкові закінчення іменників. Правопис **і** та **и** в закінченнях іменників. Основні правила вживання іменників: II відміни чоловічого роду в родовому відмінку однини; II відміни в родовому відмінку множини; III відміни в орудному відмінку однини. Написання іменників на позначення назв жителів певного населеного пункту. Відмінкові закінчення прикметників. Правопис **и** та **і** в закінченнях прикметників. Інші особливості правопису відмінкових закінчень. Творення ступенів порівняння прикметників. Присвійні прикметники, їх творення та правопис. Відмінкові форми числівників та правила їх написання. Правопис числівників і відчислівникових складних слів. Зв'язок числівників з іменниками. Правопис відмінкових форм займенників. Вживання займенників в українській мові. Творення особових форм дієслів. Основні дієслівні форми (неозначена, способові, дієприкметник, безособова на -но, -то, дієприслівник). Дієвідміни дієслова. Правопис закінчень дієслів у теперішньому і простому майбутньому часах. Чергування приголосних у дієсловах.

Незмінювані частини мови: прислівник, сполучник, частка та вигук. Загальна характеристика. Правопис прислівників: утворених від прикметників; утворених поєднанням прийменника з іменником; утворених від числівника та прислівника; прислівників складних і складених; **і** та **и** в кінці прислівників. Правопис префіксів і прийменників. Розрізнення прийменників і префіксів. Основні правила вживання прийменників. Правопис сполучників. Розрізнення сполучників та інших частин мови. Правила написання часток. Правопис частки **не**: з іменними частинами мови; з прислівником; з дієсловом. Правопис вигуків.

Тема 7. Синтаксичні та пунктуаційні норми української мови. Особливості координації присудка з підметом, узгодження власних назв населених пунктів, держав, географічних об'єктів тощо із загальними. Будова і види словосполучень. Складні випадки керування іменників, прикметників, дієслів. Вживання прийменникових конструкцій. Особливості побудови простих речень: порядок слів у реченні, вживання однорідних членів, дієприкметникових та дієприслівникових зворотів. Типові недоліки, пов'язані з побудовою складних речень.

Розділові знаки – структурний компонент писемної мови. Основні поняття пунктуації: пунктуаційне правило. Види пунктограм. Розділові знаки у простому неускладненому та ускладненому реченнях. Розділові знаки у складносурядному, складнопідрядному та безсполучниковому реченнях. Пунктограми при прямій мові, діалозі та цитатах. Комунікативна роль розділових знаків.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1	Аналітико-мовне завдання (аналіз тексту з погляду мовних норм (лексичних, граматичних, стилістичних); виправлення мовних помилок, пояснення причин відхилень від норми) (на сайті ЦОДТ)
2	Творче письмове завдання (написання есе, публіцистичного виступу, рецензії або замітки з дотриманням норм української літературної мови (на сайті ЦОДТ)
3	Проектно-дослідницька робота (міні-дослідження з актуальної мовної проблеми (теми на сайті ЦОДТ)

Докладний опис завдань для самостійної роботи представлений на сайті ЦОДТ.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Висвітлити питання про сучасну українську літературну мову і діалектну українську мову.
2. Розкрити питання про український алфавіт, співвідношення звуків і букв.
3. Надати загальну характеристику звуковому складу української мови, розкривши поняття

про звуки мови, голосні і приголосні звуки.

4. Охарактеризувати чергування голосних звуків в українській мові та навести приклади.
5. Висвітлити чергування приголосних звуків в українській мові та навести приклади.
6. Розкрити питання про спрощення в групах приголосних і навести приклади.
7. Назвати зміни приголосних при додаванні суфіксів –ськ-(ий), -ств- (о) та навести приклади.
8. Охарактеризувати наголос в українській мові.
9. Назвати основні правила вимови голосних звуків у процесі мовлення і навести приклади.
10. Назвати основні вимоги до вимови приголосних звуків і навести приклади.
11. Розглянути принципи української орфографії: фонетичний, морфологічний, історичний, смисловий (диференціюючий).
12. Назвати основні правила написання м'якого знака і навести приклади.
13. Назвати основні правила написання апострофа і навести приклади.
14. Висвітлити питання про власне зміни оновленого українського правопису, без варіантів, та навести приклади.
15. Розглянути варіантні доповнення до чинної норми в оновленому українському правописі та навести приклади.
16. Аргументувати правопис складних слів разом та нарізно без дефіса.
17. Назвати основні правила написання власних назв (прізвищ, імен і по батькові, установ, організацій тощо) і навести приклади.
18. Розглянути питання про фемінітиви в українській мові.
19. Проаналізувати варіантні форми родового відмінка в українській мові.
20. Пояснити правопис слів із частинами напів- і пів-. Навести приклади.
21. Висвітлити правопис складноскорочених слів і графічних скорочень.
22. Розкрити поняття про лексику, лексичне значення слова, слова однозначні та багатозначні, пряме і переносне значення слова.
23. Розкрити питання про вживання синонімів, евфемізми та перифрази. Навести приклади.
24. Висвітлити особливості вживання антонімів та омонімів.
25. Пароніми в українській мові.
26. Стилїстична диференціація лексики сучасної української літературної мови: загальноживана, розмовна, виробничо-професійна, науково-термінологічна.
27. Пояснити поняття терміни і термінологія, назвати основні ознаки термінів та охарактеризувати класифікацію термінів.
28. Розкрити питання про лексикографію як розділ мовознавства. Основні типи словників.
29. Пояснити поняття фразеологізми, розкрити класифікацію фразеологізмів та навести приклади.
30. Системні відношення у фразеології: багатозначність фразеологізмів, синонімія у фразеології, фразеологічні варіанти, антонімія фразеологічних одиниць.
31. Охарактеризувати основні фразеологічні словники літературної мови.
32. Назвати основні правила вживання іменників II відміни чоловічого роду в родовому відмінку однини та навести приклади.
33. Назвати основні правила вживання іменників II відміни в родовому відмінку множини та навести приклади.
34. Назвати основні правила вживання іменників III відміни в орудному відмінку однини та навести приклади.
35. Розкрити питання про написання іменників на позначення назв жителів певного населеного пункту та навести приклади.
36. Правопис **и** та **і** в закінченнях прикметників. Інші особливості правопису відмінкових закінчень прикметників.
37. Охарактеризувати творення ступенів порівняння прикметників та навести приклади.

38. Проаналізувати присвійні прикметники, їх творення та правопис. Навести приклади.
39. Розкрити питання про відмінкові форми числівників та правила їх написання. Навести приклади.
40. Розглянути особливості правопису числівників, відчислівникових складних слів та навести приклади.
41. Охарактеризувати зв'язок числівників з іменниками та навести приклади.
42. Висвітлити основні правила написання відмінкових форм займенників та навести приклади.
43. Прокоментувати основні особливості вживання займенників в українській мові.
44. Розкрити питання про творення особових форм дієслів, чергування приголосних в особових формах дієслова та навести приклади.
45. Охарактеризувати основні дієслівні форми (неозначена, способові, дієприкметник, безособова на -но, -то, дієприслівник).
46. Розкрити питання про правопис прислівників та навести приклади.
47. Назвати основні правила вживання прийменників та навести приклади.
48. Висвітлити основні правила написання сполучників та навести приклади.
49. Охарактеризувати написання часток в українській мові та навести приклади.
50. Розкрити питання про правопис вигуків та навести приклади.
51. Розглянути будову і види словосполучень. Складні випадки керування іменників, прикметників, дієслів.
52. Проаналізувати вживання прийменникових конструкцій і навести приклади.
53. Прокоментувати особливості побудови простих речень: порядок слів у реченні, вживання однорідних членів, дієприкметникових та дієприслівникових зворотів.
54. Назвати типові недоліки, пов'язані з побудовою складних речень. Навести приклади.
55. Розкрити питання про розділові знаки у простому неускладненому та ускладненому реченнях.
56. Назвати основні правила написання розділових знаків у складносурядному реченні та навести приклади.
57. Назвати основні правила написання розділових знаків у складнопідрядному реченні та навести приклади.
58. Назвати основні правила написання розділових знаків у безсполучниковому складному реченні та навести приклади.
59. Розкрити питання про пунктограми при прямій мові.
60. Розкрити питання про пунктограми при діалозі та цитатах.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми і засоби оцінювання
ПР04. Спілкуватися усно і письмово з професійних питань з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі, державною та іноземною мовами.	Комунікаційні технології, пояснення, спостереження і аналіз випадків, аналітичний метод, синтетичний метод, пояснювально-ілюстративний метод, навчальні дискусії, створення ситуацій пізнавальної новизни	Поточний контроль: усна відповідь, есе, виконання конкретних завдань і вправ. Підсумковий контроль: усний екзамен
ПР07. Володіти прийомами самоосвіти і	Комунікаційні технології, пояснювально-	Поточний контроль: захист презентації,

самовдосконалення. Уміти проектувати траєкторію професійного росту й особистого розвитку, застосовуючи набуті знання.	ілюстративний метод, спостереження, порівняння, пояснення, сторителлінг, метод формулювання проблем	доповідь, самоконтроль. Підсумковий контроль: екзамен.
---	---	---

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ФОРМ І ВИДІВ КОНТРОЛЮ

Оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/> та «Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/>.

Бально-накопичувальна система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з кожного освітнього компонента містить поточний, підсумковий контроль знань та оцінювання самостійної роботи. Робота здобувачів на навчальних заняттях оцінюється за видами навчальної діяльності. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні роботи здобувачів на навчальних заняттях складає 30 балів. Самостійна робота є видом навчальної діяльності здобувача, яка підлягає оцінюванню. Викладач визначає види самостійної роботи здобувачам. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні самостійної роботи здобувачів складає 30 балів.

Підсумковий контроль знань – вид контролю, який проводиться наприкінці навчального семестру у формі екзамену, заліку/диференційного заліку.

Загальний бал (ЗБ) з освітнього компонента складається з суми балів, отриманих за навчальну, самостійну роботу та підсумковий контроль знань.

Якщо освітнім компонентом передбачено виконання курсової роботи (КР), загальний бал рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + КР) / 2$, де ЗБ ОК = 100 балів; КР = 100 балів.

Якщо освітнім компонентом передбачено проходження навчальної практики (НП), загальний бал (ЗБ) рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + НП) / 2$, де ЗБ ОК = 100 балів; НП = 100 балів.

Якщо освітнім компонентом передбачено виконання курсової роботи та проходження навчальної практики, загальний бал (ЗБ) рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + КР + НП) / 3$, де ЗБ ОК = 100 балів; КР = 100 балів; НП = 100 балів.

	Бально-накопичувальна система здобувача з освітнього компонента	Частина 1			Частина 2		
Види навчальної діяльності	Робота на навчальних заняттях (максимально 30 б.):						
	Усна відповідь	10					
	Вправи	10					
	Тестові завдання	10					
	Самостійна робота студента						

(максимальний сумарний бал – 30):							
Аналітико-мовне завдання	10						
Творче письмове завдання	10						
Проектно-дослідницька робота	10						
Підсумковий контроль: экзамен (максимальний бал – 40)	40						
Загальний бал (максимальний – 100)							100

Оцінювання видів навчальної діяльності

Максимальна кількість балів та вимоги до їх накопичення	
Усна відповідь (максимально 10 б. за 10 запитань)	
1 б.	За відповідь на 1 конкретно поставлене запитання.
Тестові завдання (максимально 10 б. за 10 тестових завдань)	
1 б.	За правильний варіант відповіді на 1 тестове завдання.
Вправи (максимально 10 б за дві правильно виконані вправи)	
5 б.	- без помилок.
4 б.	- 1-3 помилки.
3 б.	- 4-6 помилок.
2 б.	- 7-10 помилок.
1 б.	- понад 10 помилок.
Конспект (максимально 10 б.)	
10 – 9 б.	За логічну, чітку структурування матеріалу; зміст щодо теми передано правильно; наявні аргументи або приклади, авторські коментарі здобувача; особливо вітається наявність схем чи таблиць, розроблених здобувачем, що презентують певні питання теми; враховується кольорове та інше виокремлення основних формулювань, винятків із правил тощо.
8 – 7 б.	За чітку структурування матеріалу; достатнє розкриття змісту теми і достовірну передачу інформації; наявні аргументи або приклади, але відсутні авторські коментарі здобувача; наявні схеми чи таблиці, розроблені здобувачем, що презентують певні питання теми; враховується кольорове та інше виокремлення основних формулювань, винятків із правил тощо.
6 - 5 б.	За достовірну передачу інформації; чітку структурування матеріалу; достатнє розкриття змісту теми, але відсутні аргументи або приклади, авторські коментарі здобувача; враховується кольорове та інше виокремлення основних формулювань, винятків із правил тощо.
4 – 3 б.	За нечітку структурування матеріалу; неповне розкриття змісту теми, з логічними перервами або помилками; відсутні аргументи або приклади, авторські коментарі здобувача; не використовується кольорове та інше виокремлення основних формулювань, винятків із правил тощо.
2 – 1 б.	За неповне розкриття змісту теми, з логічними перервами або помилками; відсутні аргументи або приклади, авторські коментарі здобувача; не використовується кольорове та інше

	виокремлення основних формулювань, винятків із правил тощо; грубі помили у змісті конспектованої теми; за її схематичне розкриття із втратою логіки викладу щодо оригінального змісту конспектованих джерел; переписування з тексту деяких абзаців, що не мають суттєвого значення щодо змісту конспектованої теми.
0 б.	За відсутність конспекту.
Есе (максимально 10 б.)	
<p>Есе – самостійний творчий письмовий вид діяльності здобувача вищої освіти, який відображає особистісне сприймання обраної теми та її осмислення у невеликому за обсягом, вільної композиції висловлюванні, що характеризується невимушеністю та емоційністю викладу і складається зі вступу, основної частини та висновку. У вступі обов’язково обґрунтовується вибір теми есе, в основній частині – теоретичні засади обраної теми та викладається основне питання. Важливо, що тут аналіз інших аргументів і позицій. Висновок є підсумком, поясненням, підкреслює значення викладеного в основній частині.</p> <p>Необхідно дотримуватися послідовності виконання наступних видів діяльності:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Осмислення плану і змісту есе згідно із темою. Визначення стилістики майбутнього тексту. 2) Формулювання основної ідеї, аргументація основної думки та її підсилення у завершальній частині есе. Дотримання логічного зв’язку зі вступом і основною частиною в тексті. 3) Перевірка наявності в побудові есе логічного зв’язку між його умовними частинами та дотримання єдиного стилю написання есе, вимог до написання тексту. 4) Усунення виявлених після самоперевірки у тексті есе недоліків. <p style="text-align: center;">Підготовка чистового варіанту тексту до оцінювання</p> <p>Робота має бути оформлена згідно з: основними вимогами до використання цитат; лексичними, фразеологічними, граматичними і стилістичними нормами української літературної мови; правилами української орфографії і пунктуації.</p>	
Критерії оцінювання мовного та змістового оформлення есе	
10 б.	За відсутність орфографічних, пунктуаційних помилок та із лексичних, граматичних, стилістичних 1 допущену помилку; оригінальне за думкою та оформленням висловлення відповідно до мовленнєвої ситуації; за вичерпно висвітлену тему; вправно сформульовану тезу; аналіз різних поглядів; 2 доречні аргументи; використання з різних джерел інформації для розв’язання порушених у висловленні проблем; приклади переконливі, конкретизовані; логічність і послідовність викладу; відповідність висновку темі та його зв’язок зі сформульованою тезою, прикладами та аргументами; багатство лексики та художню довершеність.
9 б.	За 1 (негрубу) орфографічну, пунктуаційну та із лексичних, граматичних, стилістичних 2 допущених помилки; послідовний повний текст; врахування комунікативного завдання; вправно сформульовану тезу; аргументовану, чітко висловлену думку та її зіставлення з думками інших; зв’язок предмету твору із власним життєвим досвідом; 2 доречні переконливі аргументи; конкретизовані приклади; багатство лексики, точність слововживання; стилістична єдність і граматична різноманітність;

	відповідність висновку темі та його зв'язок зі сформульованою тезою, прикладами та аргументами.
8 б.	За 1 орфографічну, пунктуаційну та із лексичних, граматичних, стилістичних 3 допущених помилки; послідовний і повний за обсягом текст; врахування комунікативного завдання; чітку тезу; певним чином аргументовані різні погляди на проблему; 2 переконливі аргументи; доречні приклади; неординарну побудову висловлення та багатство лексики; дотримання граматичних норм і стильової єдності тексту; наявність 1 помилки за одним із критеріїв; відповідність висновку темі та його зв'язок зі сформульованою тезою, прикладами та аргументами.
7 б.	За 1+1(негрубу) орфографічних, пунктуаційних та із лексичних, граматичних, стилістичних 5-6 допущених помилок; послідовний, повний за обсягом, логічний текст; сформульовану тезу, що відповідає загалом розкритій темі; розкрити основну думку; доречний аргумент; вдалу лексику; доречний приклад; відповідність висновку темі; допускається: нечітке формулювання тези; відсутність чіткої особистісної позиції та належної її аргументації.
6 б.	За 3 орфографічних, пунктуаційних та 5-6 лексичних, граматичних, стилістичних помилок; повне за обсягом і логічне висловлення; ґрунтовно висвітлену тему та сформульовану у відповідності з темою тезу; доречний аргумент; не конкретизований приклад; відповідність висновку темі; допускаються: нечіткий зв'язок предмету обговорення із сучасністю; відсутність переконливих доказів для обґрунтування; словниковий запас недостатньо багатий; бракує різноманітності у лексиці.
5 б.	За 4 орфографічних, пунктуаційних та 5-6 лексичних, граматичних, стилістичних помилок; зв'язний, з елементами самостійних суджень текст, що за обсягом відповідає нормі; тезу, яка відповідає темі; доречний аргумент; вдалу лексику; відповідність висновку темі; допускаються: деякі відхилення від теми та порушення щодо послідовності її викладу; висловлювання не завжди конкретні, не підкріплені наведенням фактів; не завжди логічні переходи між абзацами; неаргументована основна думка.
4 б.	За 5-6 орфографічних, пунктуаційних та 7-8 лексичних, граматичних, стилістичних помилок; висловлення, що за обсягом заверрене; розкрити тему; зв'язний виклад; наявність доречного аргументу але непереконливий приклад; висновок, що має часткову відповідність тезі або не пов'язаний з аргументами та прикладами; помітний її репродуктивний характер, відсутність самостійних суджень; не завжди вдала аргументованість; неточні висловлювання та невдалі синтаксичні конструкції.
3 б.	За 7-8 орфографічних, пунктуаційних та 7-8 лексичних, граматичних, стилістичних помилок; висловлення, що за обсягом заверрене; майже розкрити тему; тезу не сформульовану вправно; 1 аргумент; непереконливий приклад; висновок, який

	частково відповідає тезі, не пов'язаний з аргументом та прикладом; поверховість у розкритті теми; основну думку простежити важко; відносно чітку структуру висловлення; посередній словниковий запас; відсутність стильової єдності.
2 б.	За 9-12 орфографічних, пунктуаційних та 9-10 лексичних, граматичних, стилістичних помилок; висловлення, яке за обсягом більше половини від норми (близько 2 сторінок) та має певну завершеність, зв'язність; за недостатню дотриманість послідовного та чіткого викладу думки, змістової і стилістичної єдності; бідну лексику й граматичну будову тексту; тезу, що не цілком у відповідності із темою; аргумент, що не впливає з тези; приклад недоречний; нечіткий висновок, лише частково відповідає тезі, не пов'язаний з аргументом.
1 б.	За 13-16 і більше орфографічних, пунктуаційних та 9-10 лексичних, граматичних, стилістичних помилок; відсутність зв'язності й цілісності тексту; за одноманітне лексичне та граматичне оформлення; тезу, що не відповідає запропонованій темі; відсутність аргументу; фрагментарність; виклад думки на елементарному рівні; за недоречні аргументи і приклади (або робота без прикладів та з недоречними аргументами).
Усна доповідь (максимально 10 б.)	
Доповідь є одним із видів монологічного мовлення, представляє інформацію, що відбиває суть питання або дослідження щодо певної ситуації. Обсяг доповіді має бути не менше 8 сторінок. Усна доповідь містить вступ (актуальність, мета та стан вивченості теми у опублікованих джерелах), основну частину (аргументовано розкриває суть теми) та висновки (чіткі, лаконічні, відображають зміст теми і не містять нових свідчень).	
10-9 б.	Зміст усної доповіді відповідає заявленій темі, її цілісності. Має композиційну гармонійність. Розкрито предмет, що вивчається. Здійснено узагальнення щодо альтернативних теоретичних підходів у межах теми, якості опрацьованих інформаційних джерел. Наявні та обґрунтовані пропозиції щодо вивченої теми, їх значущості (теоретичної та практичної), якості та змістовна послідовність доповіді. Викликає високий ступінь зацікавлення.
8-7 б.	Зміст усної доповіді відповідає заявленій темі, її цілісності. Загалом має композиційну гармонійність. Розкрито предмет, що вивчається. Здійснено узагальнення щодо альтернативних теоретичних підходів у межах теми, якості опрацьованих інформаційних джерел. Наявні пропозиції щодо вивченої теми, їх значущості, якості та змістовна послідовність доповіді. В цілому доповідь викликає зацікавлення.
6-5 б.	Зміст усної доповіді відповідає заявленій темі, її цілісності. Загалом має композиційну гармонійність. Розкрито предмет, що вивчається. Здійснено узагальнення щодо якості опрацьованих інформаційних джерел. Наявні пропозиції щодо вивченої теми, їх значущості, змістовна послідовність доповіді. В цілому доповідь викликає зацікавлення.
4-3 б.	Зміст усної доповіді здебільшого відповідає заявленій темі, її цілісності. Загалом має чітку композицію. Розкрито предмет, що

	вивчається. Здійснено спробу узагальнення щодо якості опрацьованих інформаційних джерел. Наявні окремі пропозиції щодо вивченої теми, їх значущості, здебільшого дотримано змістовну послідовність доповіді.
2-1 б.	Зміст усної доповіді має помітні відхилення щодо заявленої теми, її цілісності. Композицію порушено. Слабко розкрито предмет, що вивчається. Відсутні узагальнення щодо якості опрацьованих інформаційних джерел та пропозиції щодо вивченої теми, їх значущості. Немає змістовної послідовності доповіді.
0 б.	Доповідь відсутня.

Підсумковим контролем на освітньому компоненті є усний **екзамен**, на його складання надається 40 балів. Екзамен містить 2 теоретичні питання (максимально по 10 балів за кожне) та 20 тестових завдань (по 1 балу за правильну відповідь) з усіх тем, які входять до програми освітнього компонента.

Критерії оцінювання підсумкового контролю:

Характеристика оцінювання знань	критеріїв	Якісна шкала	Оцінювання теоретичного питання	За 40 бальною шкалою
Високий рівень Характеризується узагальненими, системними знаннями з предмета. Чітко та послідовно демонструє глибину розуміння вивченого матеріалу, вміння самостійно застосувати знання, аналізувати мовні явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію, узагальнювати та доходити висновків на основі конкретного матеріалу. При цьому виявляє точність у термінологічному окресленні понять і комунікативно виправдане користування засобами української мови. Творча, навчальна діяльність має дослідницький характер.		відмінно	9-10	36-40
Високий рівень Характеризується глибокими і міцними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має частково дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.		добре	8	33-35
Достатній рівень Характеризується знаннями		добре	6-7	30-32

суттєвих ознак, понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними. Студент самостійно засвоює знання у стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, синтезом, узагальненням, порівнянням, абстрагуванням), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки.			
Середній рівень Знання неповні, поверхневі. Студент відновлює основний навчальний матеріал, але недостатньо осмислено, не вміє самостійно аналізувати, робити висновки. Здатний вирішувати завдання за зразком. Володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.	задовільно	5	27-29
Початковий рівень Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення.	задовільно	3-4	24-26
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач.	Не зараховано (з можливістю повторного складання)	2-3	21-23
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватись при виконанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень	Не зараховано (з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента)	0-1	1-20

Оцінювання результатів навчання в Університеті здійснюється відповідно до 100-бальної шкали:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		

64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, ОТРИМАНИХ У НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання у процесі неформальної освіти в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького <http://surl.li/lgwzd>

Викладач надає здобувачам актуальну інформацію про підвищення рівня професійної підготовки та можливе перезарахування результатів, отриманих у неформальній освіті. Такі рекомендації надаються здобувачам на сторінках освітніх компонентів на сайті ЦОДТ, а також у групах (Viber, WhatsApp).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основна література:

1. Зоряна Мацюк, Ніна Станкевич. Українська мова професійного спілкування: навч. посібн. 7-ме вид. К.: Каравела, 2023. 352 с.
2. Лисенко О. А., Пивоваров В. М., Сідак Л. М. та ін. Українська мова (за правознавчим спрямуванням): навч. посібн.: електронне вид. Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2014. 340 с.
3. Красавіна В., Хомич Т. Практикум із правопису й пунктуації української мови: навчально-методичний посібник. Чернігів: НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2023. 140 с.
4. Шевчук С. В., Лобода Т. М. Практикум з української мови: Модульний курс: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2020. 284 с.
5. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. Київ: Алерта, 2023. 536 с.

Додаткова література:

6. Авраменко О., Тищенко О. Українська мова. За новою редакцією. Київ: Кіголюб, 2020. 584 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь, 2004. 1426 с.
8. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики: 253 000 слів / Уклад. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: ВТФ "Перун", 2004. 887 с.
9. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови. Львів: Фенікс, 1996. 367 с.
10. Гринчишин Д., Сербенська О. А. Словник паронімів української мови. Київ: Освіта, 2008. 318 с.
11. Коломієць М. П., Регушевський Є. С. Словник фразеологічних синонімів. Київ: Радянська школа, 1988. 200 с.

12. Крашеннікова Т. В., Поповський А. М. Українська мова (за професійним спрямуванням) для юристів. Курс лекцій. Дніпропетровськ: «Середняк Т. К.», 2010. 129 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/2043509/>
13. Межов О. Г. Українська мова. Практикум із правопису та граматики: навчальний посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 116 с.
14. Орфоепічний словник української мови: В 2 т. Т. І. Близько 140000 слів / За ред. М. М. Пешак. Київ: Довіра, 2001. 955 с.
15. Полюга Л. М. Словник антонімів української мови. Київ: Довіра, 2006. 477 с.
16. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / Уклад. Л. О. Пустовіт та ін. Київ: Довіра, 2000. 1018 с.
17. Термінологічний словник. URL: <https://ips.ligazakon.net/dictionary>
18. Український правопис / Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні НАН України; Ін-т української мови НАН України. Київ: Наук. думка, 2019. 288 с.

Електронні ресурси:

1. Відеокурс «Антисуржик». URL: <https://www.youtube.com/playlist?list=PL8G81uosceiBm0ydzWYMF3s0AIZ0wG3G>
2. В.Ф. Старко, Андрій Рисін. Великий електронний словник української мови (ВЕСУМ) як засіб NLP для української мови. URL: https://www.researchgate.net/publication/344842033_Velikij_elektronnij_slovník_ukrainskoi_movi_VESUM_ak_zasib_NLP_dla_ukrainskoi_movi_Galaktika_Slova_Galini_Makarivni_Gnatuk
3. Доповідь: зразок написання та правила оформлення. URL: <https://naurok.ua/student/blog/dopovid-zrazok-napisannya-ta-pravila-oformlennya>
4. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 21, ст.81). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
5. Кримець О. Багатозначність термінів як результат реінтеграції наукового знання Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2017. № 869. с. 30–34. URL: <https://science.lpnu.ua/uk/terminologiya/vsi-vypusky/visnyk-no-869-2017/bagatoznachnist-terminiv-yak-rezultat-reintegraciyi>
6. Мирослава Гнатюк. Особливості вживання деяких прийменникових конструкцій. “HUMANITIES & SOCIAL SCIENCES 2009” (HSS-2009), 14-16 MAY 2009, LVIV, UKRAINE. С.76-80. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/08dbaeaf-160f-4a93-ad5d-46ff57d55865/content>
7. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua/>
8. Онлайн-ресурс «Неправильно-правильно». URL: <http://nepravylno-pravylny.wikidot.com/>
9. Репозиторій МДПУ імені Богдана Хмельницького. URL: eprints.mdpu.org.ua
10. Українська - це просто! URL: <https://vstup.mdpu.org.ua/ukrainian/>

Публікації з освітнього компонента викладачів освітньої програми, з якими можна ознайомитися в репозиторії <http://eprints.mdpu.org.ua> та у вільному доступі у мережі Інтернет:

1. Українська мова за професійним спрямуванням: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти / уклад. О.В. Бабакова, З.О. Митяй, О.Г. Хомчак. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 151 с. ISBN 978-617-7566-22-8

2. Методичні рекомендації до курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для здобувачів вищої освіти, що навчаються за спеціальністю «Соціологія». / Уклад. Пачева В.М., Єрмоленко С.І., Сіроштан Т.В. Мелітополь: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2020 р. 56 с.